

AZ ÓNODI TRÓNFOSTÁS ÉS A FRANCIA DIPLOMÁCIA

A trónfosztás kimondása

Rákóczi Ferenc 1707 elején összehívta Rozsnyóra a szenátust, hogy megtárgyalja a trónfosztás kérdését. A jegyzőkönyv tanúsága szerint január 22-én a következő kérdést tették fel: „Nem bízhatván azért a megbékéléshez továbbá, a Haza securitására mit kellessék cselekedni? Az Austriai Dominium abrenunciatiója, detronisatio és interregnumnak promunciatiója, ezt tanácsos-e elkövetni, vagy sem?”¹ A szenátus úgy válaszolt, hogy ki kell mondani a Habsburg-ház trónfosztását, mert ilyen módon szerződéseket lehet kötni a külső hatalmakkal, tehát az aktusnak külpolitikai jelentősége volt.

Az ónodi gyűlést a fejedelem eredetileg május 1-jére hirdette meg, de csak 31-én nyitotta meg, mert sok követ későn érkezett. A vita azzal kezdődött, hogy megtárgyalják a rézpénz ügyét, amely folyamatosan elértéktelenedett. Némely követek azt kívánták, hogy ezzel a pénzzel ne lehessen jószágot vásárolni és zálogot fizetni. Mások azonban kijelentették, hogy ha a katonákat rézpénzzel fizetik, akkor fel kell használni azt a pénzt jószágok és zálogok kiváltására.

Ezzel kapcsolatban szóba kerül a turóci követek levele, amelyet elküldtek a megyéknek, Rákóczi elolvasta azt és a tartalmát pártütésnek nevezi. Okolicsányi Kristóf és Rakovszky Menyhért turóci követek tiltakoztak e nézet ellen, Rákóczi vitába szállt velük, de a követek hallgattak.² *Emlékirataiban* így írja le a jelenetet: „Szomorú nekem azt látni, hogy haboznak kérésemet így teljesíteni, mert az igazságot nem lehet megtagadni a szövetkezés legutolsó tagjától sem. De a csend még ekkor is tovább tartott, végül azt hittem, hallgatásukkal helyeslik azt, amit Turóc megye alispánja és jegyzője előadott. Így keserűségtől áthatva felháborodást éreztem, és elragadott szívem nem tudta visszafojtani sértődését. [...] Jól látom, hogy mindazt a fáradságot, virrasztást, szenvedést, amelyet a háború kezdete óta eltűrtem, úgy tekintik, mintha csak atért viseltem volna el, hogy kincseket gyűjtsék hazám kárára. Így hát nem marad más hátra, mint visszaadni kezükbe azt a méltóságot, amellyel engem Szécsényben felruháztak, és visszavonulni erdélyi fejedelemségembe. Ezek voltak utolsó szavaim, aztán csakugyan felkeltem, hogy elmenjek.”³

Bercsényi és Károlyi kardot rántott, tumultus támadt, Okolicsányit megölték, Rakovszkyt ledöfték. Letartóztatták Okolicsányi Pált, a vármegye főispánját, Révay Ferencet és több turóci nemeset. A fejedelem később megbánta heves felszólalását. Ennek ellenére egyetlen írásában sem szólt erről.

Az országgyűlés folytatta a munkáját, leértékelte a rézpénzt, átalakította az adórendszert, amely szerint nemes és jobbágypár egyaránt adózzék.

¹ *Thaly Kálmán*: Az ónodi országgyűlés történetéhez. *Századok*, XXX (1896). 1. sz. 15. o.

² II. Rákóczi Ferenc fejedelem Emlékiratai. (Ford. *Vas István*. A tanulmányt és a jegyzeteket írta *Köpeczi Béla*, a szöveget gondozta *Kovács Ilona*.) Budapest, 1978. (Archivum Rákócziánium III/I.) 395. o.

³ Emlékiratok 395–396. o.

Július 13-án Rákóczi elmondja, hogy javasolja a Habsburg-ház trónfosztását. Az országgyűlés kimondja ezt, de arról nem szavaz, hogy kit javasol uralkodónak. Elfogadja a hadi szabályzatot, az úgynevezett *Regulamentum Universalét*. Megjelennek a gyűlésen az erdélyi fejedelemség követei és a két ország konföderációját megerősítik. Július 28-án a gyűlés tedeummal bezárul.

A francia diplomaták

A francia diplomaták több jelentésben is ismertetik az ónodi országgyűlést. A Lengyelországban működő Bonnac márki a gyűlés kezdetéről kap jelentést, de nem jut el a trónfosztás kimondásához.⁴ Des Alleurs első jelentéseit nem ismerjük, de megmaradt az a tudósítása, amely a turóci követekről beszél. Azt állítja, hogy a magyarok „kegyetlenek”, így különösen Károlyi, akinek egyéb atrocitásait is felsorolja. Károlyi maga adta oda kardját, és egyik hadsegéde megnézi, vajon elég éles-e. Szerinte Rákóczi sem fukarkodik a „kegyetlenségben”. „A kivégzés napján Ragotzi fejedelem nagy zenét adott asztalánál, mintha valami győzelmi nap lett volna. Néhány nappal azelőtt azt mondták nekem, hogy leginkább azt kívánta volna, amit az egyik erdélyi fejedelem elődje tett, aki az általa elítéltek holttestéből nagy asztalt állított fel és székeket ugyanilyen anyagból ezen az asztalom az elképzelhető nagy vendégséget adta, mely egy napot és egy éjszakát tartott.” „Ítélje meg kegyelmes Uram – írja Torcynak –, mit ér ez az ember, ha egy kis emberség van benne és mindennap hasonló barbárságot lát és hall. Bevallom Ragotzi fejedelem majdnem egy évig rászedett, de azóta észrevettem, hogy olyan mint egy kaméleon, aki szellemét mindig azoktól veszi, akikkel találkozik, mert saját külön szelleme nincs, csak a mérhetetlen hiúság, amelyet minden alkalommal megmutat, óvatosság és tekintet nélküli ambíció, amely nem habozik hazudni és csalni, sem pedig megszabadulni egy embertől, akitől fél, vagy akitől így valamilyen hasznot remél.”⁵

Ez a levél világosan bizonyítja, hogy a francia követ egyre határozottabban szembenáll Rákóczival, akiről ezt a súlyos jellemzést adja.

Az interregnumot július 13-án mondják ki, és előzetesen Rákóczi tanácskozik a francia követtel. Ezt a beszélgetést Des Alleurs így írja le: „József király letételének elhatározása előtti estén Ragotzi fejedelem megkérdezte, mit gondolok erről a tervről. Én azt feleltem, nem tudom, hogy biztos eszköz-e Magyarország szabadságának helyreállításához, de olyan eszköz, amely híressé teheti.” (*Je luy repondis que je ne scavois pas sy c'estoit un moyen seur pour restablir la liberte d'Hongrie, mais qu'il me paroissoit que s'en estoit un pour le rendre celebre.*)⁶ E mondatból az derül ki, hogy Des Alleurs kételkedik a magyar szabadság kivívásában, de hízeleg a fejedelemnek, biztosítva, hogy „híressé lesz”. Szerinte a bajor választót kellene királlyá jelölni, amit a fejedelem nem ellenéz, de úgy véli, hogy erre nincs még lehetőség. „Ez a válasz arra indít, hogy az higgyem, talán magára gondolt.”⁷ Ebben a levélben elmondja, hogy Rákóczi miután beik-

⁴ Francia Külügyi Levéltár. Corr. pol. Hongarie, 12. k. 339. és köv. fol.

⁵ 1707. július 16. Corr. pol. Hongarie, 11. k. 243–246. fol.

⁶ Des Alleurs XIV. Lajosnak, 1710. jún. 15. Corr. pol. Hongrie, 11. k. 237–239. fol.

⁷ Des Alleurs XIV. Lajosnak, 1707. júl. 22. Corr. pol. Hongrie, 11. k. 230–231. fol.

tatták az erdélyi fejedelemségbe és kimondták az interregnumot, megkérdezte, XIV. Lajos hajlandó-e vele és a konföderációval szerződést kötni. A követ továbbítja a kérdést, de nem sürgeti az udvar feleletét.

A legrészletesebben az ónodi országgyűlésről Louis Lemaire hadmérnök ír az *Histoire interessante ou Relation des guerres du Nord et de Hongrie au commencement de ce siècle* című jelentésében. Szövege a következő: „A diéta a hónap utolsó napján nyílt meg. A fejedelem igen sok köszönetet kapott a gyülekezettől mindazon szolgálataiért, amelyeket a hazának tett. Miután biztosította a jelenlevőket, hogy továbbra is buzgólkodni fog a haza üdvéért, arról szólt, mennyire fáj neki, hogy a meghívott megyék nem jelentek meg valamennyien a diétán, és így nem tevékenykedhetnek együttesen a közös ügy előmozdításán, és mindjárt azt is hozzátette, hogy véleménye szerint ne várják meg őket, hanem kezdjék meg nélkülük a tanácskozást. A jelenlevők azzal mentegették honfitársaikat, hogy az utak nagyon rossz állapotban vannak, mivel a folytonos esőzések feláztatták őket; de megszavazták a diéta megnyitását. A rézpénz ügye volt az első, hevesen vitatott kérdés: a legtöbb követ bevonását kérte: a tábornoki és miniszteri rangban levő mágnások, lévén erre sajátos okuk, viszont amelelt kardoskodtak, hogy a pénz névértékét felénél kevesebbre csökkentsék, és így állítsák helyre hitelét. De mivel Bercsényi gróf lelkesen szólt a rézpénz árfolyamának fenntartásáról, és az egész gyülekezetben neki volt a legnagyobb szava, vagy tőle féltek a legjobban, úgy határoztak, hogy változás nélkül kötelezik a népet elfogadására: az első határozat kiegészítéseként elhangzott az a javaslat is, hogy az elzálogosított birtokokat rézpénzzel legyen szabad felszabadítani és kiváltani. Ez utóbbi cikkely vitája során igen sok ellenvetés hangzott el, senki nem akarta ezt az igazságtalan határozatot. Bercsényi elhallgattatta a gyülekezetet, és indulatos felszólalásával rendkívüli intézkedések szükségességét bizonygatta a közszabadság kivívása érdekében, teljesen elvakította a jelenlevőket, kivéve Turóc megye két követét: ha ezek nem szállnak vele vitába, a többiek szó nélkül elfogadták volna a kérdéses cikkelyt, amely pedig hátrányos volt mindenkire, kivéve a tábornokokat s általában azokat, akiknek módjuk volt sok effajta pénzt felhalmozni, és akik csupán saját érdeküket nézve terjesztették elő a közösségre hátrányos javaslatot. A két követ közül az első elmondotta, hogy még a Habsburg-ház zsarnoki uralma idején is joguk volt ellene szegülni minden újításnak, ami az ország törvényeibe ütközött, hogy a jelenlegi háború, melyet azért indítottak, hogy az uralkodó által rájuk kényszerített rabigát lerázva kivívják a közszabadságot, eddig is sok áldozatot és kivételes eljárást igényelt, s hogy a rendek mindezeket egyhangúan megszavazták: csapatokat állítottak és szereltek fel, s azóta is ellátják őket lovakkal, élelemmel, szekerekkel, újoncokkal, sőt a rézpénzt is vállalták, de annak a javaslatnak, hogy azokat a családokat, amelyek jó pénzt adtak kölcsön, most arra kényszerítsék, hogy ellenértékeként rézérmeket fogadjanak el, semmi köze a háború viseléséhez s csakis azokra nézve előnyös, akik kedvező helyzetük folytán sok efféle érmét halmoztak fel, s most a törvény erejével akarják kiragadni zálogleveleiket a törvényes hitelezők kezéből: és mivel a diétán minden követ megteheti észrevételeit, és megvédelmezheti a közösség igazát, neki is joga van a javaslat ellen szólni, és kijelenteni, hogy egy szabad gyülekezetet senki nem kényszeríthet olyan cikkely elfogadására, amely kizárólag azok érdekeit szolgálná, akik megszavazását sürgetik. Ellenvetését támogatta ugyane megye második követe is, s hasonlóképpen cselekedtek volna a többiek is, ha e beszédek hallatán fel nem áll a fejedelem, és felháborodva ki nem jelenti, hogy miután őt, aki minden javát a haza

szolgálatára áldozta, zsarnoknak bélyegezték, lemond arról a tisztségéről, amelyet a konföderáció reá ruházott, és visszavonul a maga fejedelemségébe, de ott sem feledheti majd a nép hálátlanságát, amely pedig neki köszönheti szabadságát. Ezek a szavak mélyen érintették a jelenlevők szívét, melyen inkább a félelem vett erőt, semmint a szeretet, úgyhogy elégedetlenség moraja csapott fel a gyülekezetben a megye ellen. Könnyes szemmel kérelték a fejedelmet, ne hagyja magára népét, amelyet távozása nyomorúságba döntene, mivel csupán tőle remélheti, hogy győzelemre vigye ügyét, amelyet rajta kívül senki nem irányíthatna annyi bölcsességgel, és senki nem vezethetné el szerencsés befejezéséig, és amely az Ég áldását hozza majd nemcsak a fejedelem, hanem utódjai fejére is. A fejedelem nem maradt érzéketlen e sok könnyölgés és meghatott jókívánság halatára: visszaült a helyére. És most Bercsényi emelkedett szólásra. Azzal vádolta a turóci követeket, hogy a császár szolgálatában állanak, amit ő már régen tud, s azt is tudja, hogy több más megyét is a maguk pártjára akartak vonni, mert jó bizonyítékok is vannak a kezében e titkos összeküvésekről. A követek kérték, hadd tisztázhassák magukat a vádak alól, de Bercsényi gróf többé nem szólt, hanem cselekvésre határozta el magát: kirántotta a kardját, és lesújtott az egyik követre, Károlyi tábornok is társául szegődött e vérszomjas támadásban. A sebesültet ki akarták vinni a sátorból, ahol a diétát tartották, de útközben a jelenlevők felkoncolták. A másik követ azt hitte, hogy futásban kereshet menedéket a dühnek ez embertelen kitörése elől, de hiábavaló volt igyekezete: a fejedelem egy testőre elfogta, agyba-főbe verte és visszaterelte a sátor elé, ahol Bercsényi nemesurai olyannyira összekaszabolták, hogy félig holtan rogyott a földre. Bercsényi gróf fia, akár egy ifjú barbár, aki barbár lendülete merészségével és kegyetlenségével büszkélkedve most ontja vérének első áldozatainak, az első meggyilkolt követ testébe dőfte kardját – ha még maradt volna némi élet az áldozatban, ez a döfés megpecsételte volna sorsát –, majd a gyülekezet elé lépett, s vértől szennyezett csupasz kardját felmutatta bizonyosságul, hogy ő is részese volt e gyilkosságnak: e cselekedet láttán mindenki azt gondolta, hogy az apa kegyetlensége immár nem páratlan, hiszen fiában méltó utódra lelt. Amikor a lárma elcsitult, hálát adtak Istennek, hogy megvilágítván az elméjüket, lehetővé tette a hazaárulók leleplezését, és elhatározták, hogy perbe fogják a sebesült, haldokló követet, akinek két nappal később a hóhér a fejét vette, mégpedig Károlyi kardjával: maga a tábornok akarta így, hogy aztán házában őrizze a kardot, amely késő utódainak szemében hazaszeretetének jelképe lesz, s ösztönzi majd őket, hogy mindenkor ősük nemes példáját kövessék.

Azt sem hallgathatom el, hogy mielőtt a gazzt elpalástolása végett az utolsó és halálos csapást rámérték volna a szerencsétlen sebesültre, kínvallatásnak vetették alá, ami itt abban áll, hogy tüzes vassal sütögetik a vádlott gyomrát: azt akarták, hogy a fájdalom kényszere alatt olyan államellenes bűnöket valljon be, amelyek igazolták volna nyilvános kivégzését: de a szerencsétlen egyre csak az ártatlanságát hangoztatta. Árva teteme temetetlenül hevert az egész gyülekezet szeme előtt, s csak akkor vonszolták el a hóhérral a táboron kívülre, amikor már oszlásnak indult, s ott is maradt kutyák és hollók prédájául. Turóc megyét megfoszották címereitől, pecsétjét elkobozták, lobogóját széttépték: minden követét őrizetbe vették, s nagyban fenyegetőztek, hogy valamennyit kivégzik: nagy hűhót csaptak a vizsgálat körül, de mivel bizonyítékot nem találtak, később visszaadták a megye kiváltságait. Okolicsányi ügyvédet, a lefejezett követ apját letartóztatták, és Munkács várának tömlöcében őrizték.

Őrizetbe vették Viza püspököt is, aki már jó ideje béketárgyalásokat folytatott Szirmay báróval, s őt is a munkácsi erődbe hurcolták: Szirmay bárónak sikerült Bécsbe menekülnie, de birtokait elkobozták.

Miután a rézpénz értékét köznapi árfolyamának megfelelően csökkentették, a diéta tárgyalásai békésebb mederben folytak, zúgolódás nélkül elfogadtak mindent, amit Bercsényi tábornok javasolt, többek közt kétmillió fehérezüst forint adó kivetését: azt is elhatározták, hogy udvartartása költségein felül évi százezer tallért adományoznak Rákóczi fejedelemnek, Bercsényi grófnak pedig, ugyancsak házának költségein felül, évi ötvenezeret: s ez utóbbit egyben Magyarország helyettes vezérőrnagy fejedelmévé választotta és nyilvánította a diéta.”⁸

Lemaire beszámolója kevésbé elítélő, mint a Des Alleursé, de maga is elítéli a turóci követek elleni kegyetlenséget. Rákóczi szavait híven idézi, bár azt állítja, hogy inkább a félelem, mint a szeretet váltotta ki a jelenlévő követek álláspontját.⁹

Tervek a szerződések létrehozására

A trónfosztás kimondása után eltelik jó hosszú idő, amíg sor kerül a szerződések kidolgozására. XIV. Lajos május 31-én azt írja, hogy előbb készítsék el a szerződéstervezeteket. Két fajta szerződésről van szó, az egyiket a konföderációval, a másodikat Rákóczival, mint erdélyi fejedelemmel. Az első tervezet címe: *Projet d'un traité entre Sa Majesté tres Chrestienne et ses successeurs d'un part, le duc et les estats et ordres de la confederation du royaume d'Hongrie d'autre part*. Ebben az áll, hogy XIV. Lajos pártfogásába veszi Magyarországot: megígéri, hogy nem befolyásolja az új király megválasztását: ha ez megtörténik, elismeri őt és hadaival megsegíti: a jelen szerződés örökre érvényben marad, ha a felek nem tartják szükségesnek a változtatást: egyik fél sem köthet szerződést a közös ellenséggel: ha béketárgyalásra kerül sor, XIV. Lajos biztosítja magyar rendek követeinek jelenlétét: a király kijelenti, hogy a segélypénzért semmiféle igényt nem támaszt, ha sikerül újabb tartományokat visszaszerezni, XIV. Lajos ezt segíteni fogja, ha a spanyol király a nápolyi királyság birtokába jut, 5.000 embert küld az Adriára s ezek a hadak is a fejedelem parancsnoksága alá tartoznak, ha a szerződés ratifikálására sor kerül, akkor magyar küldöttség megy Franciaországba, amelyet előnyben részesítenek a velencei követtel szemben, ha van új király, ha nem, akkor úgy fogadják, mint a régi magyar király követeit.

A második szerződéstervezet cím: *Projet d'un traité entre Sa Majesté Tres Chrestienne et François 2^d Prince de Transilvanie*.

Szövege a következő: XIV. Lajos és az erdélyi fejedelem örökös szövetséget követnek: a király biztosítja, hogy a fejedelem megmarad Erdélyi birtokában; egyik fél sem tárgyal az ellenféllel a másik beleegyezése nélkül; ha összeül a békekonferencia, az erdélyi fejedelem követeit fogadja; támogatja a fejedelem utódait az erdélyi trón megszerzésében; a szerződés ratifikálásával követség megy Franciaországba ugyanolyan ranggal,

⁸ Köpeczi Béla – R. Várkonyi Ágnes (szerk.): Rákóczi Tükör. Budapest, 1973. II. k. 254–257. o. (Szávay Nándor ford.)

⁹ Des Alleurs XIV. Lajosnak, 1708. júl. 19. Corr. pol. Hongrie, 13. k. 186–188. o.

mint a birodalmi választó fejedelmek követői; ha Rákóczi kénytelen elhagyni Erdélyt, a király évente 200 000 császári forint díjat ad neki és utódainak.¹⁰

Ezek a tervezetek eljutottak Versaillesbe, Torcy különböző megjegyzéseket tett, Rákóczi ezeket elfogadta. A szerződések megkötésére azonban nem került sor, mert 1708. augusztus 3-án a kurucok Trencsénnél csatát vesztek, és mert Franciaország gazdaságilag és katonailag súlyos helyzetbe került. A szerződéskötés tehát megghiúsult, Rákóczi Lengyelországból Franciaországba érve a comte de Saros inkognitót vette fel. A török–osztrák háború kitörésével a fejedelem Törökországba ment, s 1735-ben Rodostóban halt meg.

¹⁰ *Köpeczi Béla: A Rákóczi szabadságharc és Franciaország. Budapest, 1966. 204–205. o.*

Béla Köpeczi

THE DETHRONEMENT IN ÓNOD AND FRENCH DIPLOMACY

Summary

Several reports of French diplomats give account of the Diet in Ónod. Marquis Bonnac in Poland received a report on the first part of the session, in which the declaration of the dethronement is not included. The initial reports of Des Alleurs are not known, but his communication on the deputies of Túróc County has been preserved. He claimed that Hungarians were "ruthless," and especially Károlyi, whose several atrocities he also listed. Károlyi himself handed over his sword to one of his adjutants to check if it was sharp enough. According to that record, Rákóczi was not sparing with "ruthlessness" either. Interregnum was declared on 13 June, and Rákóczi had a discussion with the French envoy beforehand. The most detailed description of the Diet in Ónod was given by military engineer Louis Lemaire in his report titled *Histoire intéressante ou Relation des guerres du Nord et de Hongrie au commencement de ce siècle*.

The conventions to be signed with France were drafted long after the declaration of the dethronement. On 31 May, Louis XIV asked for the conventions to be drafted soon. There was mention of two kinds of conventions; one would have been signed with the confederation, the other with Rákóczi, as Prince of Transylvania. The drafts arrived in Versailles. Torcy made comments on them, which Rákóczi accepted. The conventions were, however, never signed, because the Hungarian army was defeated at Trencsén on 3 August 1708, and France faced a difficult economic and military situation. Thus, the two countries failed to enter into a contract.

Béla Köpeczi

LE DÉTRÔNEMENT D'ÓNOD ET LA DIPLOMATIE FRANÇAISE

Résumé

Les diplomates français ont rédigé plusieurs rapports sur la Diète d'Ónod. Le marquis de Bonnac, en poste en Pologne, est informé du début de la session, mais pas de la déclaration du détronement. Nous ne connaissons pas les premiers rapports de Des Alleurs sur la Diète, mais celui qui parle des délégués de Turóc a été conservé. Il affirme que les Hongrois sont »cruels«, surtout Károlyi dont il énumère également les autres atrocités. Károlyi a remis lui-même son épée à son aide de camp qui devait vérifier si elle était suffisamment aiguisée. Selon Des Alleurs, Rákóczi ne se retient pas non plus lorsqu'il s'agit »d'actes cruels«. Avant la déclaration de l'interregnum le 13 juillet, Rákóczi s'entretient avec l'ambassadeur de France. C'est Louis Lemaire, officier du génie militaire, qui donne le plus de détails sur la Diète d'Ónod dans son rapport intitulé *Histoire intéressante ou Relation des guerres du Nord et de Hongrie au commencement de ce siècle*.

Il passe beaucoup de temps entre la déclaration du détronement et la rédaction des traités à conclure avec la France. Le 31 mai, Louis XIV écrit qu'il faut d'abord préparer les projets de traité. Il s'agit de deux types de traité, l'un serait conclu avec la confédération, l'autre avec Rákóczi en sa qualité de prince de Transylvanie. Ces projets sont parvenus à Versailles. Torcy a fait de différentes observations que Rákóczi a acceptées. Toutefois, les traités n'ont jamais été conclus, d'une part parce que les kouroutz ont perdu la bataille de Trencsén le 3 août 1708, d'autre part parce que la France s'est retrouvée dans une situation économique et militaire grave. Ainsi la conclusion du traité a échoué.

Béla Köpeczi

DIE DETHRONISATION VON ÓNOD UND DIE FRANZÖSISCHE DIPLOMATIE

Resümee

Die französischen Diplomaten berichten gleich in mehreren Berichten von der Diät von Ónod. Der in Polen tätige Marquis Bonnac erhält vom Beginn der Diät einen Bericht, schreibt aber nicht von der Erklärung der Dethronisation. Die ersten Berichte von Des Alleurs kennen wir nicht, es ist aber seine Berichterstattung erhalten geblieben, in der er von den Deputierten aus Turóc spricht. Er behauptet, dass die Ungarn, und insbesondere Károlyi, „gnadenlos“ seien; bezüglich des Letzteren zählt er auch die sonstigen Atrozitäten auf. Károlyi übergab sein Schwert persönlich, und einer seiner Adjutanten kontrolliert, ob es scharf genug ist. Des Alleurs ist der Meinung, dass auch Rákóczi nicht mit „Grausamkeiten“ geize. Das Interregnum wird am 13. Juli ausgerufen, und Rákóczi berät vorab mit dem französischen Gesandten. Am detailliertesten schreibt der Genieoffizier Louis Lemaire über die Diät von Ónod, und zwar in seinem Bericht mit dem Titel *Histoire interessante ou Relation des guerres du Nord et de Hongrie au commencement de ce siècle*.

Nach der Erklärung der Dethronisation vergeht eine lange Zeit, bis die mit Frankreich abzuschließenden Verträge ausgearbeitet werden. Ludwig XIV. schreibt am 31. Mai, dass zuerst die Vertragsentwürfe erstellt werden sollten. Es geht um zwei Arten von Verträgen: einerseits um den mit der Konföderation, andererseits um den mit Rákóczi als Fürst von Siebenbürgen. Diese Entwürfe gelangten nach Versailles; Torcy machte verschiedene Anmerkungen, die Rákóczi akzeptierte. Zum Abschluss der Verträge kam es jedoch nicht, weil die Kurutzen am 3. August 1708 bei Trenschén (Trenschin) eine Schlacht verloren und weil Frankreich wirtschaftlich und militärisch in eine schwierige Situation kam. Der Vertragsabschluss scheiterte also.

Бела Кёпеци

НИЗЛОЖЕНИЕ МОНАРХА В ОНОДЕ И ФРАНЦУЗСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ

Резюме

Французские дипломаты во многих своих донесениях описывают Онодское государственное собрание. Работавший в Польше маркиз Вонпас получает донесение о начале государственного собрания, но не успевает высказаться о низложении императора. Первые донесения газеты Des Alleurs нам не известны, хотя сохранилось сообщение, в котором говорится о турецких послых. Сообщение констатирует, что венгры „немилосердны“, особенно Каройи, различные жестокости которого Вонпас подробно перечисляет. Каройи сам отдает свой меч, и один из его адъютантов проверяет, достаточно ли он остр. По его мнению, Ракоци также не „страдает“ мягкосердечием. Интеррегnum был объявлен 13 июля, и предварительно Ракоци совещается с французским послом. Наиболее подробно об онодском государственном собрании пишет военный инженер Louis Lemaire в своем донесении *Histoire interessante ou Relation des guerres du Nord et de Hongrie au commencement de ce siecle*.

После провозглашения низложения короля пройдет немало времени, пока наступит время разработки новых договоров, заключаемых с Францией. 31 мая Людовик XIV пишет, что сначала нужно подготовить проекты договоров. Речь идет о двух договорах: один будет заключен с конфедерацией, а второй с Ракоци, как трансильванским князем. Эти проекты договоров попали в Версаль, Торсу пишет различные заметки к ним, которые были приняты Ракоци. Однако заключение договоров не состоялось, ибо 3 августа 1708 года куруцы потерпели поражение в битве при Тренчене, а еще потому, что Франция очутилась в тяжелом экономическом и военном положении. Заключение договоров не произошло.